

Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств

В сучасних економічних умовах питання залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій, а також раціональне їх використання набуває особливої актуальності. Сучасний стан ринкових перетворень в Україні потребує таких умов, які б гарантували економічну безпеку інвесторам та забезпечували б інноваційний розвиток вітчизняної економіки. Для ефективного функціонування господарюючих суб'єктів та виробництва конкурентоспроможної продукції необхідні значні інвестиційні ресурси, що дасть можливість вирішити питання оновлення матеріально–технічної бази. Тому питання фінансового забезпечення інвестиційної діяльності набуває все більшої актуальності.

Мета статті – проаналізувати джерела фінансового забезпечення інвестиційної діяльності та систематизувати основні чинники, що стримують розвиток інвестиційної діяльності.

При написанні статті були використані такі основні методи дослідження як: метод аналізу та синтезу, метод порівняння, економіко–статистичний та абстрактно–логічний методи. В статті проаналізовано стан обсягу капітальних інвестицій, встановлено їх неоднорідність протягом досліджуваного періоду. Доведено, що обсяг іноземних інвестицій в останні роки стрімко зменшується, що пояснюється політичною та економічною ситуацією в країні. Визначено основні джерела фінансування інвестиційної діяльності, доведено, що основним джерелом в сучасних умовах господарювання є власні кошти підприємств. Визначено основні чинники, що стримують залучення зовнішніх інвестицій. Встановлено, що стимулювання інвестиційної діяльності господарств є одним із пріоритетних завдань, яке вимагає вирішення ряду проблем на всіх рівнях господарювання. Активна державна позиція та комплексний підхід щодо вирішення існуючих проблем, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, дозволить із максимальною ефективністю реалізувати Україні свій потенціал в інвестиційній сфері, що стане передумовою її сталого економічного розвитку в майбутньому. Інвестиційна стратегія розвитку України має бути планомірно спрямована у розвиток виробництва.

Ключові слова: інвестиції, капітальні вкладення, ефективність, іноземні інвестиції, ризики, джерела.

ТИТЕНКО З.М.,
ЧЕРКЕСЕНКО К.І.

Финансовое обеспечение инвестиционной деятельности предприятий

В современных экономических условиях вопрос привлечения внутренних и внешних инвестиций, а также рациональное их использование приобретает особую актуальность. Современное состояние рыночных преобразований в Украине требует таких условий, которые бы гарантировали экономическую безопасность инвесторам и обеспечивали бы инновационное развитие отечественной экономики. Для эффективного функционирования хозяйствующих субъектов и производства конкурентоспособной продукции необходимы значительные инвестиционные ресурсы, что позволит решить вопрос обновления материально–технической базы. Поэтому вопросы финансового обеспечения инвестиционной деятельности приобретает все большую актуальность.

Цель статьи – проанализировать источники финансового обеспечения инвестиционной деятельности и систематизировать основные факторы, сдерживающие развитие инвестиционной деятельности.

При написании статьи были использованы следующие основные методы исследования как: метод анализа и синтеза, метод сравнения, экономико–статистический и абстрактно–логический методы. В статье проанализированы состояние объема капитальных инвестиций, установлено их неоднородность в течение исследуемого периода. Доказано, что объем иностранных инвестиций в последние годы стремительно уменьшается, что объясняется политической и экономической ситуацией в стране. Определены основные источники финансирования инвестиционной деятель–

ности, доказано, що основним источником в современных условиях хозяйствования являются собственные средства предприятий. Определены основные факторы, сдерживающие привлечение внешних инвестиций. Установлено, что стимулирование инвестиционной деятельности хозяйств является одной из приоритетных задач, которая требует решения ряда проблем на всех уровнях хозяйствования. Активная государственная позиция и комплексный подход к решению существующих проблем, связанных с инвестиционной деятельностью, позволит с максимальной эффективностью реализовать Украине свой потенциал в инвестиционной сфере, станет предпосылкой ее устойчивого экономического развития в будущем. Инвестиционная стратегия развития Украины должна быть планомерно направлена в развитие производства.

Ключевые слова: инвестиции, капитальные вложения, эффективность, иностранные инвестиции, риски, источники.

TITENKO Z.M.,
CHERKESENKO K.I.

Financial provision of investment activities of enterprises

In the current economic environment, the issue of attracting internal and external investments, as well as their rational use, is of particular relevance. The current state of market transformations in Ukraine requires such conditions that would guarantee economic security to investors and ensure innovative development of the domestic economy. The effective functioning of business entities and the production of competitive products require significant investment resources, which will help to solve the problem of updating the material and technical base. Therefore, the issue of financial support for investment activities is becoming increasingly relevant.

The purpose of the article is to analyze the sources of financial support for investment activity and to systematize the main factors that impede the development of investment activity.

In writing the article, the following basic research methods were used: analysis and synthesis method, comparison method, economic-statistical and abstract-logical methods. The article analyzes the state of capital investments volume, their heterogeneity during the studied period is established. It is proved that the volume of foreign investments has been decreasing in recent years, which is explained by the political and economic situation in the country. The main sources of financing of investment activity are identified, it is proved that the main source in modern economic conditions are the own funds of the enterprises. The main factors limiting the attraction of foreign investments are identified. It is established that stimulating investment activity to the economy is one of the priority tasks that requires solving a number of problems at all levels of management. An active state position and a comprehensive approach to solving existing problems related to investment activity will allow Ukraine to realize its potential in the investment sphere with maximum efficiency, which will be a precondition for its sustainable economic development in the future.

Keywords: investments, capital investments, efficiency, foreign investments, risks, sources.

Постановка проблеми. Покращення стану економіки України, збільшення ефективності та виробничого потенціалу підприємства неможливі без оновлення виробничої бази. Процес становлення ринкових відносин зумовлює необхідність вивчення та аналізу нових соціально-економічних явищ, впровадження сучасних організаційно-правових форм господарювання, надання свободи підприємництву і самостійності у формуванні та використанні власних інвестиційних ресурсів, створення правових і економічних умов для притоку іноземних інвесторів. Створення нових фінансових інструментів інвестування і важелів державного регулювання кардинально змінили умови здійснення інвестиційної діяль-

ності для національних та іноземних підприємств, значно розширили та ускладнили організаційно-управлінський механізм короткострокового і довгострокового інвестування. В сучасних умовах Україна знаходиться у стані дефіциту бюджету, зменшуються обсяги вільних фінансових ресурсів, які можливо залучити в оборот. Великого значення набуває обґрунтування та прийняття інвестиційних рішень, їх втілення в життя, що є найбільш складним етапом у процесі управління інвестиційною діяльністю підприємств.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням теоретичних та практичних аспектів інвестиційної діяльності розглядалися в працях вітчизняних та зарубіжних вчених: М. Герасимчука, В. Гонча-

рова, Б. Данилишина, І. Бланка, А. Загороднього, М. Лесечка, Л. Петкової, С. Степаненка та ін. Більшість вчених досліджували теоретичні аспекти інвестиційної діяльності, проте питання фінансування інвестиційної діяльності потребує поглибленого дослідження.

Метою дослідження є проаналізувати сучасний стан капітальних вкладень в економіку України та перспективи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі економічного розвитку інвестиційна активність індивідуальних інвесторів та юридичних осіб передбачає вкладення тимчасово вільних коштів у велику кількість інвестиційних об'єктів, диверсифікуючи обсяги доходу та рівномірно розподіляючи грошові кошти на різні сфери економічного розвитку країни. Розвиток держави, перш за все, пов'язаний з динамікою інвестиційних процесів, оновленням виробництва не тільки кількісно, а й якісно, покращенням ринкової інфраструктури. Чим активніше здійснюється інвестування, тим швидше відбувається процес відтворення виробничих потужностей підприємства, його оновлення та розширення, що спричинює ефективні перетворення на ринку, де воно займає свою функціональну нішу.

Відповідно до чинного законодавства, інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект [1].

Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права, що впливають з авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності [3, с.224].

Інвестиційна діяльність здійснюється на основі: інвестування, здійснюваного громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, заснованими на колективній власності; державного інвестування, здійснюваного органами влади і управління України, місцевих Рад народних депутатів за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і позичкових коштів, державними підприємствами і установами за рахунок власних і позичкових коштів; іноземного інвестування, здійснюваного іноземними громадянами, юридичними особами та державами; спільного інвестування, здійснюваного громадянами та юридичними особами України, іноземних держав [1].

Об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права [5, с.130].

Інвестор самостійно визначає цілі, напрями, види й обсяги інвестицій, залучає для їх реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності, у тому числі шляхом організації конкурсів і торгів.

За однією із класифікацій виокремлюють прями та капітальні інвестиції. Прямі іноземні інвестиції вкладаються в розвиток матеріального виробництва та сферу надання послуг. Капітальні інвестиції – це інвестиції в основні засоби, в інші необоротні матеріальні активи, що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, первинно очікуваних від використання об'єкта [1].

Аналіз динаміки обсягу капітальних інвестицій в Україні свідчить, що з 2008 р. до 2010 р. відбувся спад обсягу капітальних інвестицій, пов'язаний з економічною кризою (рис.1). Негативні тенденції також прослідковуються у 2014 р., що пояснюється зменшенням інвестицій у Донецькій та Луганській областях у зв'язку із військовим конфліктом у цих регіонах. У 2016 р. капітальні інвестиції склали 326 163,7 млн. грн., що на 19,4% вище від рівня 2015 р. Загалом можна зробити висновок, що економічна і політична ситуація в Україні має безпосередній вплив на обсяг інвестицій та їх неоднорідність надходжень по роках.

Проведені дослідження свідчать, що найбільшу частка інвестицій здійснюється за рахунок ко-

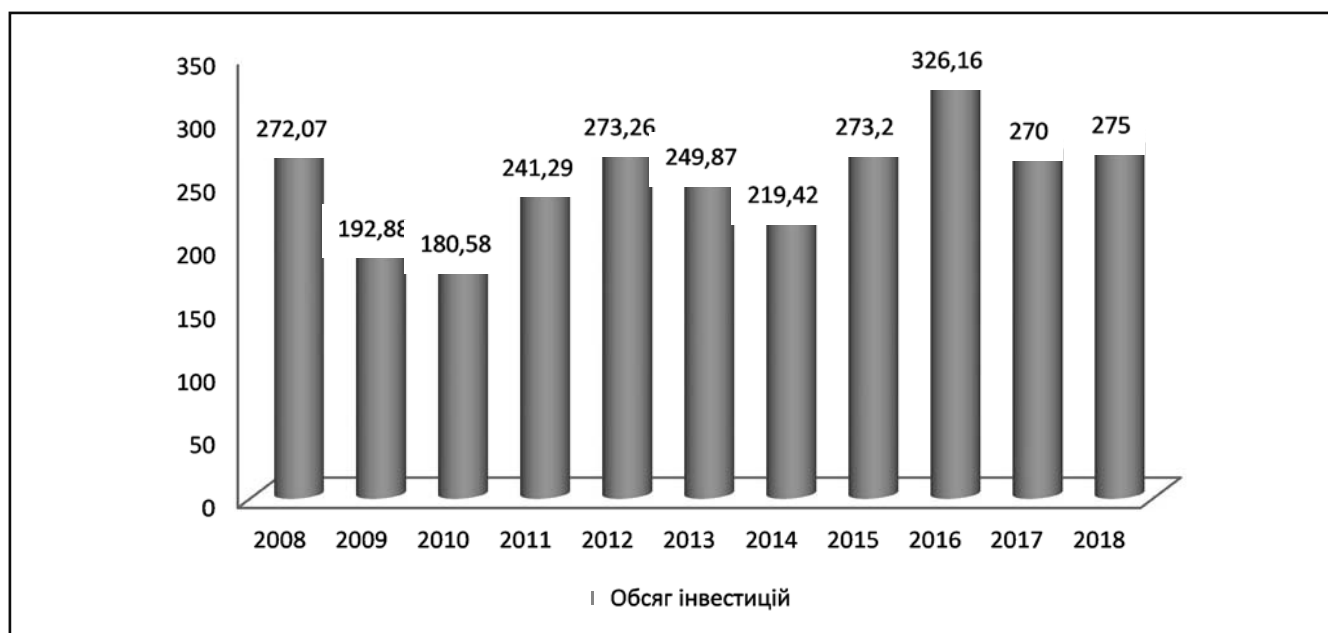

Рисунок 1 Динаміка обсягу капітальних інвестицій в Україні, млрд. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [6]

штів підприємств та організацій, їх частка досягає 69,4%. Кредити банків та кошти іноземних інвесторів становлять лише 10 % від загальної суми, також значну частку займають кошти населення інвестовані в житлове будівництво близько 8,9%. Щодо державного та місцевих бюджетів, то за їх рахунок освоєно 9,4% капітальних інвестицій. В останні роки прослідковується тенденція до зниження частки видатків державного бюджету на фінансування капітальних інвестицій з 5,7% у 2010 році до 1,1% у 2017 році. Поряд з цим позитивною динамікою є зростання коштів

виділених з місцевих бюджетів, що пов'язано із загальнодержавною політикою децентралізації.

За останні 10 років обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну значно зменшився (рис. 2). За даними рисунку 2 можна зробити висновок що зниження почалося ще у 2009 р. під час світової економічної кризи. Починаючи з 2012 р. обсяг інвестицій знову починає знижуватися і досягає мінімуму у 2014 р. (44,8% від рівня попереднього року). У 2015–2017 ситуація дещо стабілізуватися, але складно прогнозувати позитивну динаміку і у наступних періодах. Загалом, у 2018 р.

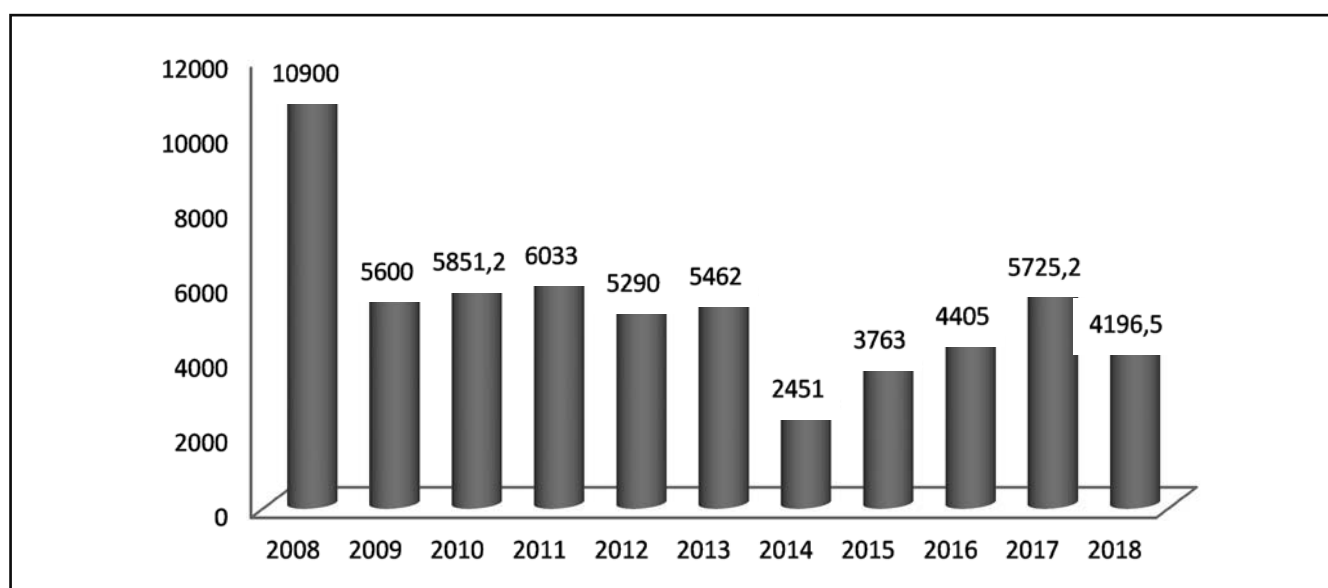

Рисунок 2. Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій в Україні, млрд. дол. США

Джерело: побудовано автором за даними [6]

рівень іноземних інвестицій склав лише 38,5 % від рівня 2008 р.

За сучасних умов господарювання важливого значення набуває вибір оптимальної структури джерел фінансового забезпечення інвестиційної діяльності (рис. 3). Фінансування інвестиційної діяльності здійснюється за рахунок власних і залучених коштів.

Підприємства, як правило, використовують комплексний підхід до вибору джерел фінансування інвестиційної діяльності. При визначенні оптимальної структури джерел фінансування повинен бути детальний аналіз, щодо співвідношення можливого обсягу залучення внутрішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності, а також можливого обсягу залучення додаткових коштів, пов'язаного із подорожчанням капітальних витрат.

Потрібно пам'ятати, що порушення оптимального співвідношення між власними і залученими джерелами фінансування інвестиційної діяльності може призвести до погіршення фінансового стану підприємства.

Структура джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємства залежить від ряду факторів, основними з яких є: оподаткування доходів підприємства; темпів зростання реалізації товарної продукції та їхньої стабільності; структури активів підприємства; стану ринку капіталу; відсоткової політики комерційних банків; рівня управління фінансовими ресурсами підприємства; суті стратегічних цільових фінансових рішень підприємства тощо.

Найбільш істотний вплив на ефективність капітальних вкладень справляють групи чинників,

що визначають структуру і тривалість інвестиційно–відтворювальних процесів, ефектоутворюючу спроможність економічних методів управління ними з боку відповідних суб'єктів господарювання.

Високий рівень ефективності виробничих інвестицій значною мірою пояснюється прогресивністю елементно–технологічної та відтворювальної структури, що зумовлює необхідність ретельного економічного обґрунтування частки капітальних витрат на придбання виробничо–технологічного устаткування для кожного проекту (варіанта) інвестування діючого або споруджуваного підприємства.

Практичне здійснення таких дій зв'язане з вирішенням двох головних завдань: збільшення відносного обсягу інвестицій у відшкодування вартості машин та устаткування; встановлення раціональних пропорцій чистих капітальних вкладень у різні форми розширеного відтворення основних фондів[2, с.72].

Чи не найбільші можливості підвищення ефективності використання капітальних вкладень зумовлюються організацією сучасної проектно–кошторисної справи і забезпеченням завдяки цьому високої економічної ефективності проектних рішень. Крім того, потрібно пам'ятати, що реалізація інвестиційних проектів пов'язана із певним ризиком, тобто невпевненістю у результатах вкладання інвестиційних ресурсів.

Проведені дослідження свідчать, що іноземні інвестори виділяють ряд факторів, що мають безпосередній вплив на обсяг їх капітальних вкладень, зокрема це рівень корупції, недосконалість законодавчої бази, політична нестабільність та рівень країни у міжнародних рейтингах (рис.4).

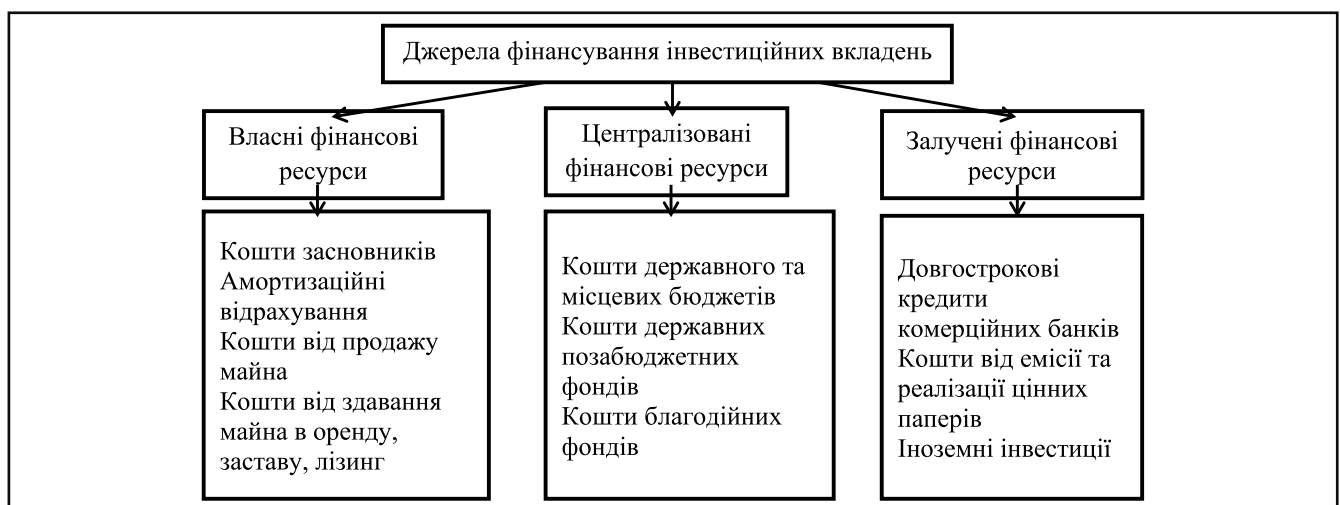

Рисунок 3. Джерела фінансування інвестиційних вкладень

Джерело: побудовано автором за даними [4]

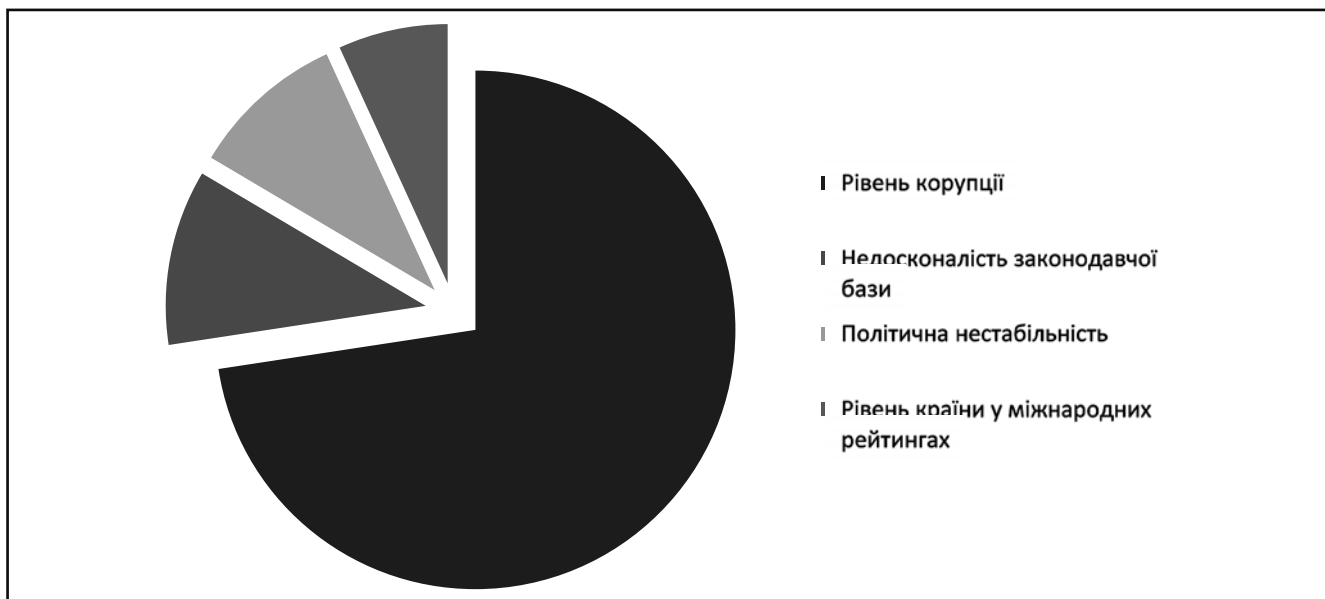

Рисунок 4. Ризики вкладень в Україну іноземних інвесторів у 2018 р.

Джерело: побудовано автором за даними [6]

Висновки

Отже, можна зробити висновок, що основним джерелом фінансування інвестиційної діяльності для більшості суб'єктів господарювання залишаються власні кошти, проте потрібно пам'ятати, що їх обсяги є обмеженими і потрібно залучати зовнішні ресурси. Тому підприємствам доцільно залучати довгострокові кредити банків з використанням міжнародного досвіду іпотечного кредитування, а також кошти іноземних інвесторів.

Основними напрямками покращення інвестиційного забезпечення є удосконалення законодавчої бази, зміцнення банківської системи, розробки державних гарантій в інвестиційній сфері, а також забезпечення довгострокової кредитної підтримки інвестиційних проектів та стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. N 1560–XII.
2. Рибалко С.В. Організаційно-економічні засади підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного сектора Економіка і регіон. 2012. № 3 (34). С.70–74.
3. Теребух А. А. Обґрунтування прийняття інноваційних господарських рішень. Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Управління інноваційними процесами в Україні: проблеми комерціалізації науково-технічних розробок». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 224–225.

4. Юрчик І. Б., Маценко А. А. Іноземні інвестиції в Україні: проблеми і перспективи. Молодий вчений. 2016. № 5 (32). С. 204–207.

5. Просович О.П. Понятійний апарат економіки інвестицій в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» 2001. №425. С.128 – 133.

6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. Zakon Ukrainy «Pro investytsiynu diialnist» vid 18 veresnia 1991 r. N 1560–XII.
2. Rybalko S.V. Orhanizatsiino–ekonomichni zasady pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia resursnoho potentsialu aharnoho sektora Ekonomika i rehion. 2012. № 3 (34). S.70–74.
3. Terebukh A. A. Obgruntuvannia pryiniattia innovatsiinykh hospodarskykh rishen. Tezy dopovidei IV Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii «Upravlinnia innovatsiinykh protsesamy v Ukraini: problemy komertsializatsii naukovotekhnichnykh rozrobok». Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2012. S. 224–225.
4. Yurchyk I. B., Matsenko A. A. Inozemni investytsii v Ukraini: problemy i perspektyvy. Molodyi vchenyi. 2016. № 5 (32). S. 204–207.
5. Prosovich O.P. Poniatiyni aparat ekonomiky investytsii v Ukraini. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» 2001. №425. S.128 – 133.
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Дані про авторів

Тітенко Зоя Миколаївна,

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів, Національний університет біоресурсів і природокористування України

e-mail: zoyateslenko@ukr.net

Черкесенко Катерина Ігорівна,

студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України

e-mail: ikatherine.cher.OO@gmail.com

Данные об авторах

Титенко Зоя Николаевна,

кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры финансов, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

e-mail: zoyateslenko@ukr.net

Черкесенко Екатерина Игоревна,

студентка, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

e-mail: ikatherine.cher.OO@gmail.com

Data about the authors

Zoia Titenko,

Ph.D. in economics, Senior Lecturer in Finance, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

e-mail: zoyateslenko@ukr.net

Katerina Cherkesenko,

Student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

e-mail: ikatherine.cher.OO@gmail.com